

Entre amigos

Agnieszka Kostrzak-Kirylak

Program nauczania języka hiszpańskiego dla I etapu edukacyjnego (klasy I–III szkoły podstawowej)

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Renata Rychlicka, Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Spis treści	
WSTĘP	4
ROZDZIAŁ I	
Ogólna charakterystyka programu	5
ROZDZIAŁ II	
Cele kształcenia wychowania – ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową	9
2.1. Cele ogólne	9
2.2. Cele szczegółowe	11
2.3. Treści nauczania.....	15
ROZDZIAŁ III	
Warunki i sposób realizacji programu nauczania z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej	18
ROZDZIAŁ IV	
Procedury osiągania celów wychowania i kształcenia (metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne)	21
ROZDZIAŁ V	
Ocenianie osiągnięć uczniów	26
ROZDZIAŁ VI	
Ewaluacja programu	30
BIBLIOGRAFIA	32

WSTĘP

Powiedz mi, to zapomnę. Naucz mnie, to może zapamiętam.
Zaangażuj mnie, to się nauczę.

Konfucjusz

Entre amigos. Program nauczania języka hiszpańskiego dla I etapu edukacyjnego (klasy I–III SP) został przygotowany w oparciu o założenie, że uczeń znajduje się w centrum procesu nauczania, a podstawową rolą nauczyciela jest dobranie treści i metod nauczania tak, aby uwzględniały możliwości rozwoju dziecka oraz jego potrzeby i zainteresowania. Program jest przeznaczony dla dzieci młodszych, dla których, z dużym prawdopodobieństwem, lekcje języka hiszpańskiego będą pierwszym kontaktem z językiem i kulturą krajów hiszpańskojęzycznych. Bardzo istotne jest zaciekawienie ucznia poprzez stworzenie na lekcji atmosfery wzajemnej życzliwości, zaufania i współdziałania, sprzyjającej uczeniu się, pokonywaniu potencjalnych trudności i barier językowych.

Program został przygotowany do realizacji w klasach I–III szkoły podstawowej i opracowany zgodnie z zadaniami i celami edukacyjnymi szkoły, określonymi przez podstawę programową (Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. 1991, nr 95, poz. 425 z późn. zm.; t.j. Dz. U. 2021, poz. 1915 oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz.U. 2017, poz. 356 z późn. zm.). Zgodnie z jej założeniami język obcy powinien być obecny na wszystkich etapach edukacji dziecka jako narzędzie komunikacji, a także ze względu na funkcję pobudzającą rozwój intelektualny oraz charakter wychowawczy, kształtujący postawę tolerancji i przyjaźni wobec innych kultur. Nauka języka jest procesem wieloletnim, a jej końcowy sukces umożliwi funkcjonowanie we współczesnym świecie i na rynku pracy. Program może być realizowany przez wykwalifikowanych nauczycieli języka hiszpańskiego, jak i przez nauczycieli nauczania zintegrowanego lub edukacji wczesnoszkolnej, którzy posiadają kwalifikacje do nauczania języka hiszpańskiego.

Program opiera się o zasadę spiralności, czyli do tych samych treści będzie się wracać na coraz wyższych poziomach, sukcesywnie rozszerzając ich zakres. U jego podstaw leżą założenia podejścia komunikacyjnego (Komorowska 2003) oraz konstruktywizmu (Klus-Stańska 2018), dlatego dużą wagę przykładają się w nim do komunikacji nauczyciela z uczniem, przebiegającą w języku hiszpańskim (począwszy od pierwszej lekcji) oraz na aktywne uczestniczenie przez ucznia w procesie zdobywania wiedzy. Jednocześnie zwraca się uwagę na rolę edukacji włączającej oraz potrzebę rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych (Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz. Urz. UE 2018, C189/1) już na etapie wczesnoszkolnym.

ROZDZIAŁ I

Ogólna charakterystyka programu

Edukacja jest dziś postrzegana jako wartość zarówno przez ogół społeczeństwa, jak i poszczególne jednostki. Uczenie się stanowi walor współczesnych czasów, ale także wymóg niezbędny do godnego funkcjonowania w społeczeństwie, a przede wszystkim na rynku pracy. Edukacja, na którą składa się wiele równorzędnych składników, jest procesem złożonym, w którym kluczowe role odgrywają początek i cel uczenia. Oznacza to, że edukacja dzieci na pierwszych etapach kształcenia jest równie ważna, jak na specjalistycznych kierunkach studiów. O jakości, przebiegu i formalnych założeniach edukacji powinno decydować szeroko rozumiane dobro dziecka i jego przyszłość. Sytuacja człowieka znajdującego się na starcie ścieżki kształcenia, jego formy aktywności i ich uwarunkowania mają szczególny wpływ na później osiągnięte rezultaty. Związek pomiędzy procesem kształcenia, jego przebiegiem a docelowym rezultatem w życiu dorosłym jest uwzględniany w wytycznych planowanych efektów edukacji i wskazaniach warunków. Biorąc pod uwagę te założenia, system edukacyjny w Polsce powinien być tak ukierunkowany, by od najmłodszych lat życia kształtować i rozwijać w młodym człowieku umiejętności oraz kompetencje kluczowe – niezbędne dla późniejszego odnalezienia się w dynamicznie rozwijającym się świecie. Docelową rolą szkoły XXI wieku jest przygotowanie ucznia do funkcjonowania na krajowym, ale również szerzej, europejskim rynku pracy. Służą temu ukierunkowanie kształcenia na rozwijanie umiejętności skutecznego komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, korzystanie z technologii komunikacyjno-informacyjnych, świadome planowanie własnego rozwoju oraz umiejętność pracy samodzielnej i w grupie.

Dzieci uczą się podczas najmniejszej aktywności, mimo że odbywa się to w sposób nieuświadomiony. Niniejszy program przewidziany do realizacji w klasach I–III proponuje wykorzystanie tej naturalnej otwartości dzieci w wieku wczesnoszkolnym na nowe doświadczenia do ukształtowania w nich postawy gotowości do **nauki przez całe życie**. Tym samym sprzyja wypracowaniu kompetencji i kwalifikacji potrzebnych w przyszłości na rynku pracy.

Współczesna polska szkoła powinna kształtować i rozwijać w uczniu kompetencje kluczowe oraz umiejętności uniwersalne, zgodnie z przywoływanymi zaleceniami Rady Unii Europejskiej. Od najmłodszych lat uczeń powinien być przygotowywany do zdobywania wiedzy i nabywania umiejętności na każdym kolejnym etapie edukacyjnym, by docelowo, po zakończeniu edukacji, posiadać kompetencje i kwalifikacje niezbędne do funkcjonowania na rynku pracy. Zgodnie z treścią zaleceń, kluczowymi kompetencjami, w które powinien być wyposażony młody człowiek wkraczający na rynek pracy są:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,

- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie,
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości,
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Wszystkie kluczowe kompetencje są wynikiem połączenia **wiedzy**, na którą składają się ugruntowane fakty i liczby, pojęcia, idee i teorie pomagające zrozumieć określoną dziedzinę lub zagadnienie, **umiejętności**, a więc zdolności i możliwości realizacji procesów i korzystania z istniejącej wiedzy do osiągania wyników oraz **postawy** wykazującej gotowość i skłonność do działania lub reagowania na osoby, sytuacje lub idee. Jednocześnie każda z wymienionych kompetencji kluczowych uważana jest za równie ważną, bez priorytetowego traktowania żadnej z nich, dlatego zgodnie z **ideą kształcenia przez całe życie** (*lifelong learning*) (Maniak 2015: 2), należy rozwijać je wszystkie, począwszy od najmłodszych lat życia. Istotne jest podkreślenie tego, że wymienione kompetencje kluczowe nie tworzą odrębnego kierunku, lecz są oparte na umiejętnościach uniwersalnych. Ich zakresy pokrywają się w wielu aspektach, np. krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, praca zespołowa, umiejętności analityczne, komunikacyjne czy negocjacyjne są elementem wszystkich kompetencji kluczowych. Ich rozwijanie będzie odbywało się w ramach każdego nauczanego przedmiotu, w tym także języka obcego. Należy zatem kłaść nacisk na to, by w ramach kształcenia językowego nauczyciele języków obcych na wszystkich etapach edukacyjnych wspierali proces wychowania i kształcenia ogólnego, rozwijając u uczniów umiejętności uniwersalne i kompetencje kluczowe. Tym samym przyczynią się do sukcesu uczniów na rynku pracy i ich aktywnego udziału w życiu społecznym.

Niniejszy program został przygotowany w głównej mierze w oparciu o założenia **podejścia komunikacyjnego** (Komorowska 2003: 27), które aktualnie jest najpowszechniejszym podejściem w nauczaniu języków obcych. Koncepcja ta łączy cechy metod konwencjonalnych i niekonwencjonalnych, wykorzystując w sposób eklektyczny techniki dla nich typowe, dlatego określana jest mianem „podejścia”, a nie „metody”. W odróżnieniu od proponowanych w glottodydaktyce metod, podejście komunikacyjne zorientowane jest na skuteczne porozumiewanie się w języku obcym, a nie na poprawność gramatyczną. Celem nauki jest osiągnięcie kompetencji komunikacyjnej – rozumianej jako umiejętność efektywnego porozumiewania się odpowiednio do danej sytuacji. Oczywiście jest, że znajomość form gramatycznych danego języka jest niezbędna do tego, by nie blokować komunikacji językowej, jednak pełna poprawność gramatyczna nie jest najistotniejsza, o ile zachodzi skuteczne porozumiewanie się, stosowne do sytuacji, tematu rozmowy, wieku rozmówców i relacji między nimi. Takie podejście do nauczania języka stoi w zgodzie z założeniami konstrukttywizmu.

Zgodnie z ideą **konstrukttywizmu** (Klus-Stańska 2018: 198) kluczowe jest zaangażowanie samego ucznia w proces uczenia się. Zatem wiedza jest aktywnie konstruowana przez podmiot poznający, co oznacza, że uczeń przez swoją aktywność konstruuje własną wiedzę o świecie, a rolą **nauczyciela konstruktysty** jest pobudzanie do tego działania. Dla nauczyciela wpisującego się w model konstruktysty aktywne uczenie się oznacza zrozumienie istoty danego zagadnienia i świadomą nad nim pracę tak długo, dopóki uczeń opanuje daną umiejętność w stopniu pozwalającym

posługiwać się nią automatycznie. Nauczyciel inspiruje i akceptuje autonomię uczniów oraz ich inicjatywę w uczeniu się. Tworzy klimat do rozmowy, zachęca do stawiania pytań i projektowania działań odpowiadających na te pytania (Tatara 2015: 22) i aranżuje sytuacje pozwalające uczniom na podejmowanie wysiłku samodzielnego myślenia i tworzenia. Poza tym kreuje sytuacje sprzyjające wyrażaniu opinii oraz przedstawieniu tego, co uczniowie wiedzą i potrafią – w związku z podejmowanym tematem, a następnie stymuluje do dalszego zgłębiania zagadnienia. Aby wywołać aktywność ucznia, konieczne jest wytwarzanie możliwie licznych i częstych sytuacji problemowych, by w ten sposób wywoływać konflikt poznawczy, który sprowokuje ucznia do samodzielności. Konstruktivism proponuje oparcie kształcenia na eksperymentowaniu, poszukiwaniach ukierunkowanych pomysłami uczniów, stawianiu atrakcyjnych dla nich problemów. Zaleca zajmowanie się zagadnieniami związanymi z codziennym życiem młodych ludzi, traktowanym holistycznie, z uwzględnieniem wstępnego zasobu wiedzy i doświadczeń uczących się. Rolą nauczyciela powinno być stwarzanie możliwości podejmowania działań poznawczych oraz budowanie pomostów pomiędzy potocznym rozumieniem danego problemu a rozumieniem bardziej złożonym (Chorab 2017). W codziennej praktyce nauczania języka hiszpańskiego w edukacji wczesnoszkolnej realizacja koncepcji konstruktivismu będzie widoczna m.in. w rozbudzeniu ciekawości uczniów zarówno samym językiem, jak i wiadomościami oraz ciekawostkami na temat krajów hiszpańskojęzycznych, a także w wykorzystaniu aktywizujących form pracy, angażujących uczniów do posługiwania się językiem hiszpańskim.

Program uwzględnia także założenia **edukacji włączającej**, której celem jest zwiększenie szans edukacyjnych wszystkich dzieci poprzez umożliwienie im rozwijania indywidualnego potencjału, tak by w przyszłości umożliwić pełnię rozwoju osobistego na miarę swoich możliwości oraz pełne włączenie w życie społeczne (*Edukacja włączająca*; dostęp 9.09.2022). Tym samym nauczyciel języka hiszpańskiego powinien uwzględnić w procesie nauczania specyficzne, indywidualne potrzeby ucznia, by umożliwić każdemu osiągnięcie sukcesu na miarę możliwości. Musi pamiętać, by tak zaplanować proces uczenia się, aby zarówno dzieci zdolne, jak i te, które mają specjalne potrzeby edukacyjne (np. dzieci z zaburzeniami niektórych funkcji poznawczych, uczniowie z zaburzeniami komunikacji językowej, którzy często mają problem z nauką języka) miały możliwość osiągnięcia sukcesu na miarę swoich możliwości. Zdarza się, że dziecko doświadcza przejściowych trudności w uczeniu się z powodu przewlekłej choroby lub skomplikowanej sytuacji rodzinnej czy życiowej. Może także doświadczać różnych zaburzeń zachowania wskazujących na ADHD (od ang. *attention deficit hyperactivity disorder*) lub zaburzeń rozwoju charakterystycznych dla zespołu Aspergera.

W każdym z tych przypadków zadaniem nauczyciela jest **indywidualne podejście do ucznia** i dostosowanie sposobu nauczania do jego potrzeb i możliwości – poprzez odpowiedni dobór metod, technik i środków dydaktycznych. W tym celu nauczyciel powinien rozpocząć pracę z daną grupą od próby rozpoznania sytuacji każdego z uczniów oraz zdiagnozowania ich potencjału. Takie podejście będzie kluczowe, by umożliwić osiągnięcie sukcesu edukacyjnego, dającego każdemu dziecku szansę rozwoju w równym stopniu. Nauczyciel świadomy potencjału swoich uczniów jest w stanie dostosować formy pracy i tak dobierać zadania, by motywować każdego z nich, rozwijać umiejętności uczniów zdolnych i stwarzać warunki do rozwoju na miarę indywidualnych

możliwości dzieci doświadczających trudności. Dlatego też program został tak przygotowany, by poprzez zindywidualizowane podejście do każdego ucznia uzyskać efekt włączenia do grupy rówieśniczej także uczniów ze SPE (specjalnymi potrzebami edukacyjnymi), tym samym, zapewnić sukces edukacyjny wszystkich uczestników procesu edukacyjnego.

ROZDZIAŁ II

Cele kształcenia wychowania – ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową

Głównym zadaniem szkoły podstawowej jest wprowadzenie ucznia w świat wiedzy, przygotowanie do dalszego etapu kształcenia, ale przede wszystkim ukierunkowanie młodego człowieka na świadomy samorozwój. Nauczanie języka obcego od pierwszej klasy ma służyć przede wszystkim rozwojowi kompetencji w zakresie wielojęzyczności. Na pierwszym etapie kształcenia, jakim jest edukacja wczesnoszkolna, szkoła powinna przede wszystkim zapewnić warunki sprzyjające nauce, dać dziecku poczucie bezpieczeństwa, zaspokajając tym samym jedną z głównych potrzeb zawartych w piramidzie potrzeb Masłowa.

Dziecko w klasach I–III powinno czuć się bezpiecznie zarówno w miejscu, w którym odbywają się zajęcia, jak i wśród osób, z którymi przebywa. Nauczyciel języka hiszpańskiego powinien dołożyć wszelkich starań, by na swoich zajęciach stworzyć przyjazną atmosferę sprzyjającą uczeniu się, zwracając uwagę na indywidualne możliwości poszczególnych uczniów.

2.1. Cele ogólne

Pierwszy etap kształcenia, a więc edukacja wczesnoszkolna, jest okresem **przejściowym** pomiędzy zabawą w przedszkolu a wejściem dziecka w świat nauki szkolnej. Z tego względu niezwykle istotne jest, by dziecko w tym wieku mogło rozwijać się w bezstresowej atmosferze. To sprzyja wszechstronnemu rozwojowi, kształtowaniu nastawienia do otaczającego świata i ludzi, a przede wszystkim do siebie. Dzieci w wieku wczesnoszkolnym cechuje otwartość i ciekawość, co przyczynia się do intensywnego rozwoju intelektualnego, emocjonalnego i fizycznego.

Wrażliwy nauczyciel nie zapomina o tym, że każde dziecko rozwija się inaczej, w innym tempie, dlatego podstawowym zadaniem szkoły, a zwłaszcza nauczycieli, jest **indywidualne** podejście do ucznia. Wyrazem takiego podejścia będzie głębokie przekonanie, że każde dziecko jest uzdolnione i chętne do uczenia się, a rolą nauczyciela jest pomóc rozwijać zdolności **każdego ucznia**. Takie nastawienie jest zgodne z koncepcją **kształcenia włączającego**, którego celem jest zapewnienie możliwości pełnego rozwoju każdemu uczniowi. Zadaniem nauczyciela jest zorganizowanie zajęć w taki sposób, aby zoptymalizować szanse edukacyjne zarówno uczniów zdolnych, jak i tych mających trudności w nauce. Odnosi się to również do zajęć dodatkowych czy interdyscyplinarnych.

Niniejszy program nauczania został przygotowany w oparciu o założenie, że głównym celem nauki języka hiszpańskiego na pierwszym etapie edukacji jest rozbudzenie w uczniach wrażliwości językowej, tak by umożliwić kontynuowanie nauki tego języka w następnych klasach, a także przygotowanie uczniów do rozumienia i formułowania prostych wypowiedzi po hiszpańsku (początkowo poprzez powtarzanie, a następnie stopniowe tworzenie własnych sformułowań). Stosując się do założeń podstawy programowej niniejszy program kładzie nacisk na rozwijanie wszystkich sprawności językowych, jednak w początkowym etapie nauki języka priorytetem powinny być sprawności receptywne (słuchanie i rozumienie), a następnie produktywne (mówienie).

Zgodnie z założeniami podstawy programowej, działania szkoły na etapie edukacji wczesnoszkolnej służą osiągnięciu m.in. następujących celów (na podstawie ustawy o systemie oświaty i rozporządzenia w sprawie podstawy programowej):

- wyposażeniu uczniów w taki zasób wiadomości oraz kształtowaniu takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat;
- rozbudzaniu ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki;
- wszechstronnemu rozwojowi osobowemu ucznia przez pogłębianie wiedzy oraz zaspokajanie i rozbudzanie jego naturalnej ciekawości poznawczej;
- kształtowaniu postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość;
- rozwijaniu kompetencji takich jak: kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość;
- formowaniu u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób.

Wśród kluczowych umiejętności, które zgodnie z podstawą programową powinny być rozwijane na etapie edukacji wczesnoszkolnej, znajdziemy m.in. sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych. Celem wczesnego nauczania języków obcych nie jest osiągnięcie przez dziecko dwujęzyczności, lecz umiejętności językowych i kulturowych, które pozwolą na kontakt i umożliwią komunikację między członkami różnych społeczności. Umiejętności te zaczęły być rozwijane już na etapie nauczania przedszkolnego, kiedy dzieci mają pierwszy kontakt z językiem obcym. Mimo że język hiszpański nie należy do najpopularniejszych języków na tym etapie kształcenia, właściwie każdy uczeń rozpoczynający naukę w szkole miał w przedszkolu styczność z językiem obcym (najczęściej z językiem angielskim bądź niemieckim). Ważne jest, by nauczyciel prowadzący zajęcia z języka obcego na pierwszym etapie kształcenia wykorzystał wiedzę i umiejętności z zakresu nauki języka obcego zdobyte w przedszkolu w taki sposób, by dziecko miało możliwość dalszego rozwijania ich w kolejnych latach nauki. W świetle zapisów podstawy programowej cele te zostaną osiągnięte poprzez zapewnienie prawidłowej organizacji zabawy, nauki i odpoczynku dla uzyskania ciągłości procesów adaptacyjnych w odniesieniu do wszystkich dzieci, w tym rozwijających się w sposób nieharmonijny, wolniejszy lub przyspieszony.

Również kładzie się nacisk na wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka przez eksperymentowanie i nabywanie doświadczeń stymulujących jego rozwój we wszystkich obszarach: fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym. Niemniej ważne jest wspieranie aktywności dziecka, kształtującej umiejętność korzystania z rozwijających się procesów poznawczych, niezbędnych do tworzenia własnych wzorców zabawy, nauki i odpoczynku oraz działania polegające na wspieraniu rozwoju mechanizmów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie kompetencji samodzielnego uczenia się. Wśród kluczowych kompetencji niezbędnych do poruszania się na rynku pracy, które mają być rozwijane na każdym etapie kształcenia, wymienia się m.in. kompetencje cyfrowe. Rozwijaniu ich ma służyć nie tylko zapewnienie uczniom dostępu do wartościowych źródeł informacji i nowoczesnych technologii, ale przede wszystkim pogłębianie umiejętności posługiwania się komputerem i innymi urządzeniami cyfrowymi, co pozwoli na wykorzystanie i przetwarzanie informacji. Należy podkreślić, że młody człowiek potrzebuje nabyć także umiejętność bezpiecznego poruszania się w internecie oraz krytycznej analizy dostępnych treści. Na każdym etapie nauki należy

mieć na uwadze organizowanie zajęć dostosowanych do intelektualnych możliwości i oczekiwań rozwojowych dzieci, co oznacza realizację założeń nauczania włączającego, kładącego nacisk na indywidualne podejście do każdego ucznia.

2.2. Cele szczegółowe

Pierwszy etap edukacji jest przewidziany do realizacji w formie **kształcenia zintegrowanego**. Oznacza to, że nadrzędne cele nauczania języka obcego powinny być spójne z ogólnymi celami edukacji wczesnoszkolnej. Na tym etapie kształcenie przebiega w obrębie następujących obszarów edukacyjnych: edukacja polonistyczna, matematyczna, społeczna, przyrodnicza, plastyczna, techniczna, informatyczna, muzyczna, wychowanie fizyczne i język nowożytny. Treści nauczania języka obcego powinny być dostosowane do wymagań z zakresu każdego z wymienionych wcześniej typów edukacji. Podczas nauki języka uczniowie powinni pogłębiać i rozwijać umiejętności muzyczno-ruchowe, werbalne oraz manualne. Ważne jest także, by budowali poczucie własnej wartości oraz uczyli się współdziałania w grupie rówieśników. Zajęcia z języka obcego, a więc także lekcje języka hiszpańskiego, są doskonałą okazją, by budować wśród młodszych dzieci postawę otwartości i tolerancji wobec innych kultur i narodowości oraz szacunku dla innych.

Planując cele nauczania, należy pamiętać o **taksonomii celów** Bolesława Niemierki (1991: 85) podzielonych na następujące poziomy: zapamiętanie wiadomości, zrozumienie wiadomości, zastosowanie wiadomości w sytuacjach typowych oraz zastosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych. Zapamiętywaniu wiadomości służy częste ich powtarzanie przez uczniów, co można osiągnąć poprzez spiralny układ treści. Zrozumienie wiadomości osiąga się przez samodzielną interpretację. Zastosowanie wiadomości w sytuacjach typowych i problemowych uczniowie opanują w toku ćwiczeń praktycznych (tamże: 155).

Nadrzędnym celem edukacji wczesnoszkolnej realizowanej w klasach I–III w zakresie sprawności językowych jest **rozumienie ze słuchu i reagowanie na usłyszane wypowiedzi** oraz **rozwijanie sprawności mówienia**, co wpisuje się w założenia **podejścia komunikacyjnego** w nauczaniu języków obcych. Służy temu m.in. recytowanie wierszyków, śpiewanie piosenek oraz odtwarzanie wyrazów i zwrotów. W ten sposób uczący się ma możliwość stopniowego zapoznania się z brzmieniem języka, wymową poszczególnych słów oraz intonacją. Ważne jest, by uczniowie w pierwszej kolejności poznali litery języka ojczystego oraz opanowali ich czytanie i pisanie, na co ukierunkowane są zajęcia z zakresu edukacji polonistycznej we wczesnym okresie klasy pierwszej. Dopiero po opanowaniu sprawności czytania i pisania należy stopniowo wprowadzać czytanie oraz przepisywanie wyrazów, a następnie zwrotów. W przypadku nauki pisania najlepiej jest zastosować metodę wykorzystywaną podczas zajęć z edukacji polonistycznej, która polega na tym, by zacząć od przepisywania po śladach wyrazów, które dzieci poznały już wcześniej – w formie mówionej.

Pamiętając cały czas o nadrzędności podejścia **komunikacyjnego** w nauczaniu języka hiszpańskiego, należy skoncentrować się – zwłaszcza w pierwszym roku nauczania, choć nie tylko – na języku mówionym, nie tylko w postaci komunikatów wydawanych przez nauczyciela, ale poprzez wprowadzanie elementów ludycznych do nauki, wykorzystując do tego liczne gry i zabawy, piosenki i wierszyki. W klasie II i III uczniowie doskonałą

swe umiejętności i pogłębiają zdobytą wiedzę, dlatego też zgodnie z tempem rozwoju umysłowego dziecka w wieku wczesnoszkolnym treści nauczania powinny narastać i być poszerzane w **układzie spiralnym**. Oznacza to, że wiadomości i umiejętności zdobywane przez ucznia w I klasie będą powtarzane, pogłębiane i poszerzane w klasie II i III.

Zgodnie z podstawą programową po zakończeniu pierwszego etapu kształcenia od ucznia kończącego III klasę wymaga się efektów kształcenia będących realizacją celów szczegółowych dla nauczanych treści.

1. Uczeń **posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych** dotyczących jego samego i jego najbliższego otoczenia, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
  - ja i moi bliscy (rodzina, przyjaciele);
  - moje miejsce zamieszkania (mój dom, moja miejscowość);
  - moja szkoła;
  - popularne zawody;
  - mój dzień, moje zabawy;
  - jedzenie;
  - sklep;
  - mój czas wolny i wakacje;
  - święta i tradycje, mój kraj;
  - sport;
  - moje samopoczucie;
  - przyroda wokół mnie;
  - świat baśni i wyobraźni.
2. Uczeń **rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne**, artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka:
  - reaguje na polecenia;
  - rozumie sens krótkich wypowiedzi, opowiadań, bajek i historyjek oraz prostych piosenek i wierszyków, szczególnie gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami, dodatkowymi dźwiękami;
  - znajduje w wypowiedzi określone informacje.
3. Uczeń **rozumie** wyrazy oraz jednozdaniowe lub kilkuzdaniowe, bardzo proste **wypowiedzi pisemne** (np. historyjki obrazkowe z tekstem, opowiadania):
  - rozumie ogólny sens tekstu, szczególnie gdy jest wspierany obrazem lub dźwiękiem;
  - znajduje w wypowiedzi określone informacje.
4. W zakresie **wypowiedzi ustnych** uczeń:
  - powtarza wyrazy i proste zdania;
  - tworzy bardzo proste i krótkie wypowiedzi według wzoru, np. nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je, nazywa czynności;
  - recytuje wiersze, rymowanki, odgrywa dialogi, śpiewa piosenki – samodzielnie lub w grupie, np. w realizacji małych form teatralnych;
  - używa poznanych wyrazów i zwrotów podczas zabawy.

5. W zakresie **wypowiedzi pisemnych** uczeń:
  - przepisuje wyrazy i proste zdania;
  - pisze pojedyncze wyrazy i zwroty;
  - pisze bardzo proste i krótkie zdania według wzoru i samodzielnie.
6. W zakresie **reagowania** uczeń:
  - reaguje werbalnie i niewerbalnie na polecenia;
  - przedstawia siebie i inne osoby, mówi np. jak się nazywa, ile ma lat, skąd pochodzi, co potrafi robić;
  - zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów;
  - stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe (np. wita się i żegna, dziękuje, prosi, przeprasza);
  - wyraża swoje upodobania.
7. W zakresie **przetwarzania tekstu** uczeń nazywa w języku obcym nowożytnym np. osoby, zwierzęta, przedmioty, czynności – z najbliższego otoczenia oraz przedstawione w materiałach wizualnych i audiowizualnych.
8. Uczeń wie, że **ludzie posługują się różnymi językami** i aby się z nimi porozumieć, warto nauczyć się ich języka.
9. Uczeń posiada **podstawowe informacje o wybranych krajach**, w których ludzie posługują się danym językiem obcym.
10. Uczeń potrafi określić, czego się nauczył i wie, w jaki sposób może **samodzielnie pracować nad językiem** (np. przez oglądanie bajek w języku obcym nowożytnym, korzystanie ze słowników obrazkowych i gier edukacyjnych).
11. Uczeń **współpracuje** z rówieśnikami w trakcie nauki.
12. Uczeń korzysta ze **źródeł informacji w języku obcym nowożytnym** (np. ze słowników obrazkowych, książeczek), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Ponieważ najważniejszym i możliwym do zrealizowania celem edukacyjnym na tym etapie jest stopniowe rozwijanie umiejętności komunikacji, bardzo istotne jest, by zajęcia były prowadzone w sposób odzwierciedlający **podejście komunikacyjne**. Ważne jest także stosowanie **metody reagowania ciałem** (*Respuesta Física Total*). Ponadto istotne jest uwzględnienie technik typowych dla **metody audiolingwalnej**. Tym samym proces nauczania zostanie zdominowany przez dążenie do rozwijania sprawności mówienia i słuchania, natomiast czytanie i pisanie będą traktowane – zwłaszcza na początku tego etapu nauki – jako drugorzędne.

Poniżej zostały szczegółowo omówione umiejętności, które uczeń powinien opanować w klasie I–III.

1. W zakresie **słuchania**. Uczeń:
  - reaguje werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela;
  - rozpoznaje zwroty stosowane na co dzień i potrafi się nimi posługiwać;
  - rozumie ogólny sens prostych piosenek i wierszyków, zwłaszcza takich, których przedstawieniu towarzyszą rekwizyty, gesty bądź obrazy;

- rozumie ogólny sens krótkich opowiadań, wypowiedzi, bajek i historyjek, zwłaszcza takich, których przedstawieniu towarzyszą rekwizyty, gesty bądź obrazy;
- wyszukuje konkretne, proste informacje w usłyszanym tekście;
- rozróżnia znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu.

2. W zakresie **mówienia**. Uczeń:

- powtarza wyrazy i proste zdania;
- reaguje werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela;
- używa poznanych wyrazów i zwrotów podczas zabawy;
- recytuje wiersze, rymowanki i śpiewa piosenki;
- przedstawia siebie i inne osoby, przekazuje podstawowe informacje o sobie;
- zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów;
- nazywa czynności;
- nazywa objekty z otoczenia oraz przedstawione w materiałach wizualnych i audiowizualnych, opisuje je;
- reaguje w podstawowych sytuacjach życia codziennego, stosując odpowiednie zwroty;
- zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów;
- wyraża swoje upodobania;
- bierze udział w odgrywaniu dialogów i scenek;
- bierze udział w minipredstawieniach teatralnych.

3. W zakresie **czytania**. Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania;
- rozumie ogólny sens prostych tekstów;
- potrafi znaleźć konkretną informację w tekście.

4. W zakresie **pisania**. Uczeń:

- przepisuje wyrazy i proste zdania;
- pisze samodzielnie pojedyncze wyrazy i zwroty;
- pisze bardzo krótkie i proste zdania wg wzoru;
- pisze bardzo krótkie i proste zdania samodzielnie.

W zakresie **słownictwa** podstawa programowa określa 13 tematów, w obrębie których uczeń kończący trzecią klasę powinien posługiwać się podstawowym zasobem słów (zostały one przytoczone w części poświęconej celom kształcenia). W odniesieniu do zasobu środków leksykalnych i struktur gramatycznych, które uczeń powinien opanować w ramach pierwszego etapu nauczania, należy pamiętać, że uczniowie zdobędą umiejętność posługiwania się nimi w następujących **kontekstach sytuacyjno-tematycznych**:

- pozdrawianie innych osób, witanie i żeganie się;
- przedstawianie siebie i innych osób;
- pytanie o imię, wiek i samopoczucie i udzielanie odpowiedzi;
- podawanie i uzyskiwanie podstawowych informacji osobowych, tj. wiek, miesiąc urodzin, kraj pochodzenia;
- określanie narodowości, języka narodowego, stolicy kraju, opisywanie flagi;
- opisywanie relacji rodzinnych i wieku członków rodziny;
- wyrażanie próśb i podziękowań;

- przepraszanie;
- pytanie o pozwolenie;
- wyrażanie chęci, preferencji i propozycji;
- wyrażanie zgody i niezgadanie się;
- opisywanie zainteresowań;
- opisywanie sposobów spędzania wolnego czasu i wakacji;
- wyrażanie upodobań;
- opisywanie elementów wyglądu i ubioru;
- określanie przynależności;
- nazywanie przedmiotów i zwierząt;
- nazywanie pomieszczeń i domu, mieszkania;
- opisywanie położenia sprzętów w domu;
- opisywanie swojej miejscowości rodzinnej;
- określanie miejsca przebywania osób, położenia przedmiotów i pytanie o nie;
- nazywanie przyborów i sprzętów szkolnych;
- opisywanie sali lekcyjnej;
- określanie koloru, rozmiaru;
- opisywanie pogody i pór roku;
- nazywanie popularnych świąt w Polsce i wybranych krajach hiszpańskojęzycznych;
- opisywanie tradycji związanych ze świątami w wybranych krajach hiszpańskojęzycznych;
- składanie życzeń świątecznych;
- opowiadanie bajek, odgrywanie bajek.

2.3. Treści nauczania

Przywołane wcześniej konteksty sytuacyjno-tematyczne pozwalają na wprowadzanie treści w układzie spiralnym na zasadzie kół koncentrycznych. W ten sposób treści i umiejętności przyswojone przez ucznia w pierwszej klasie będą regularnie powtarzane i poszerzane w kolejnych klasach. Ze względu na rozwój pamięci u dzieci w wieku wczesnoszkolnym oraz specyfikę procesów myślenia (myślenie konkretne), dobór materiału leksykalnego języka obcego powinien być odpowiednio dostosowany do poziomu rozwoju odbiorcy. W niniejszym programie przyjmuje się założenie, że słownictwo jest bazą, na której uczeń buduje i rozwija swoje kompetencje językowe.

Układ treści może przybrać formę bloków tematycznych sformułowanych w oparciu o wymagania podstawy programowej. Zestawy tematyczne są oparte o konkretne **słownictwo**, bardzo często wykorzystywane w życiu codziennym. Słownictwo jest podawane w grupach leksykalnych, a liczba nowych elementów w każdym rozdziale jest ograniczona. W kolejnych klasach treści są regularnie powtarzane w różnorodny sposób (piosenki, rymowanki, powtarzanie słownictwa, wyrażań i struktur gramatycznych) oraz sukcesywnie poszerzane o struktury i słowa w nowych sytuacjach. Zakresy tematyczne obejmują kręgi dziecka bliskie, odnoszą się do treści realizowanych w poszczególnych typach edukacji na I etapie nauki. Nauczyciel w każdym momencie ma możliwość dostosowania słownictwa do potrzeb i możliwości grupy, a także poszczególnych uczniów, w zależności od tempa pracy oraz przewidzianej liczby godzin lekcyjnych.

Funkcje komunikacyjne przewidziane do realizacji w programie, nawiązują do codziennej komunikacji istotnej dla świata dziecięcego. Ze względu na dominację

pamięci mechanicznej nad logiczną w programie nie przewiduje się stosowania terminologii gramatycznej oraz wyjaśniania uczniom zasad użycia struktur gramatycznych. Uczeń przyswaja **struktury gramatyczne** mechanicznie, zgodnie z zasadami metody naturalnej, odtwarzając je jako wyuczone zwroty, jednocześnie rozpoznając sytuację, w jakiej może je zastosować. Wraz z poszerzaną wiedzą ucznia w klasie II i III w ramach poszczególnych rodzajów edukacji, dokładane są elementy języka hiszpańskiego.

Proponowany układ treści nr 1.

- Ja i moi bliscy.
  - I klasa: przedstawienie się, witanie i żegnanie się, pytanie o imię i samopoczucie, udzielanie odpowiedzi.
  - II klasa: zakres klasy I oraz przedstawianie innych osób, przedstawianie członków rodziny, pytanie o wiek i kraj pochodzenia.
  - III klasa: zakres klasy II oraz opisywanie relacji rodzinnych i określanie wieku członków rodziny, określanie przynależności, opisywanie osób, podawanie i uzyskiwanie podstawowych informacji osobowych, tj. wiek, miesiąc urodzin.
- Moje miejsce zamieszkania.
  - I klasa: podawanie i uzyskiwanie podstawowych informacji dotyczących kraju pochodzenia i miejsca zamieszkania.
  - II klasa: zakres klasy I oraz określanie narodowości i opisywanie flagi, określanie koloru.
  - III klasa: zakres klasy II oraz określanie stolicy kraju i opisywanie zainteresowań.
- Moja szkoła.
  - I klasa: pytanie o wiek i klasę, nazywanie podstawowych przyborów i sprzętów szkolnych, określanie koloru.
  - II klasa: zakres klasy I oraz opisywanie sali lekcyjnej, określanie rozmiaru i liczby przedmiotów.
  - III klasa: zakres klasy II oraz określanie miejsca położenia przedmiotów i czynności wykonywanych w szkole.
- Mój dom.
  - I klasa: podawanie i uzyskiwanie podstawowych informacji dotyczących miejsca zamieszkania, opisywanie domu, mieszkania i pomieszczeń.
  - II klasa: zakres klasy I oraz określanie miejsca przebywania osób, położenia przedmiotów, pytania o nie.
  - III klasa: zakres klasy II oraz opisywanie położenia sprzętów w domu, opisywanie swojej miejscowości rodzinnej, określanie przynależności.
- Mój dzień.
  - I klasa: określanie pór dnia, nazywanie posiłków i produktów żywnościowych, wyrażanie upodobań, wyrażanie prośb i podziękowań.
  - II klasa: zakres klasy II oraz opisywanie zainteresowań, wyrażanie preferencji, także żywnościowych.
  - III klasa: zakres klasy II oraz podawanie i uzyskiwanie informacji na temat godziny, określanie czynności wykonywanych o danej porze, wyrażanie chęci zakupu produktów żywnościowych.

Proponowany układ treści nr 2.

- Mój czas wolny i wakacje.
  - I klasa: opisywanie zabaw i sposobu spędzania wolnego czasu, pytanie o pozwolenie, wyrażanie zgody i niezgadzanie się, nazywanie podstawowych dziedzin i aktywności sportowych.
  - II klasa: zakres klasy II oraz opisywanie pór roku, pogody i elementów przyrody, opisywanie aktywności i sprzętów sportowych, wyrażanie upodobań.
  - III klasa: zakres klasy II oraz wyrażanie chęci, preferencji i propozycji, opisywanie miejsc i sposobów spędzania wolnego czasu i wakacji.
- Ja i świat zwierząt.
  - I klasa: nazywanie zwierząt domowych, wyrażanie upodobań,
  - II klasa: zakres klasy I oraz nazywanie i opisywanie zwierząt gospodarskich i określanie ich miejsca zamieszkania.
  - III klasa: zakres klasy II oraz nazywanie zwierząt egzotycznych i morskich, określanie ich miejsca zamieszkania.
- Moje ciało.
  - I klasa: nazywanie podstawowych części ciała, określanie ilości, koloru i rozmiaru, określanie samopoczucia i pytanie o samopoczucie innych.
  - II klasa: zakres klasy I oraz nazywanie czynności związanych z higieną osobistą.
  - III klasa: zakres klasy II oraz opisywanie elementów wyglądu i ubioru, cech charakterystycznych innych osób.
- Moje tradycje świąteczne.
  - I klasa: nazywanie i opisywanie popularnych świąt i tradycji polskich.
  - II klasa: nazywanie i opisywanie popularnych świąt i tradycji hiszpańskich, składanie życzeń świątecznych.
  - III klasa: nazywanie i opisywanie podstawowych świąt i tradycji wybranych krajów hiszpańskojęzycznych.

W zakresie struktur gramatycznych, które mają służyć komunikacji w wymienionych powyżej kontekstach sytuacyjno-tematycznych, przewiduje się następujące elementy:

- odmiana czasowników w czasie teraźniejszym: *ser, estar, llamarse, tener, poder, hacer, saber*, wybranych czasowników regularnych;
- zaimki pytające: *¿qué?, ¿quién?, ¿dónde?, ¿cuándo?, ¿cuánto?, ¿cómo?, ¿por qué?*;
- zaimki dzierżawcze;
- rodzaj i liczba pojedyncza i mnoga rzeczowników;
- rodzaj i liczba pojedyncza i mnoga przymiotników;
- liczebniki od 1 do 100;
- zaimki wskazujące *este, esta, ese, esa, aquello, aquella*;
- konstrukcja *hay/no hay*;
- konstrukcja *me gusta/no me gusta*;
- konstrukcja *estar + gerundio*.

Ze względu na to, że dzieci w wieku wczesnoszkolnym mają ograniczone możliwości myślenia abstrakcyjnego, zaleca się, by **nauka gramatyki** odbywała się w sposób **intuicyjny** – prezentując dane struktury gramatyczne na dużej liczbie przykładów i powtórzeń w zróżnicowanych formach ćwiczeń (słuchanie i odgrywanie historyjek i scenek, słuchanie i wykonywanie wierszyków, piosenek itp.).

ROZDZIAŁ III

Warunki i sposób realizacji programu nauczania z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

Edukacja wczesnoszkolna, rozumiana jako pierwszy etap nauki w szkole podstawowej, obejmuje naukę w klasach I–III. Została ona przewidziana jako etap przejściowy pomiędzy nauką poprzez zabawę, realizowaną w przedszkolu, a drugim etapem kształcenia, odbywającym się w klasach starszych (IV–VIII). Ze względu na wspomniany charakter przejściowy, zgodnie z wytycznymi podstawy programowej edukacja wczesnoszkolna powinna być zorientowana na zapewnienie uczniowi spokoju i systematyczności nauki, dostosowanie tempa pracy do możliwości psychoruchowych, dostosowanie poznawanych zagadnień do możliwości percepcyjnych oraz powinna być wielokierunkowa. Ma to na celu stopniowe rozpoznawanie przez uczniów różnych strategii uczenia się, umożliwienie pełnego i bardziej świadomego uczestnictwa w procesie edukacyjnym, a także optymalnego wykorzystania potencjału każdego dziecka. Z tych powodów kształcenie w klasach I–III wymaga niezwykle staranności w doborze treści, środków dydaktycznych, strategii i metod kształcenia. Kontynuuje się rozpoczęty w przedszkolu proces adaptacji do współpracy w grupie oraz proces indywidualnej i grupowej aktywności poznawczej.

Ze względu na możliwości rozwojowe dzieci w wieku wczesnoszkolnym, edukacja jest realizowana w formie kształcenia zintegrowanego – obejmującego integrację czynnościową, metodyczną, organizacyjną i treściową. Nauczyciel przygotowuje zajęcia pobudzające do wielokierunkowej aktywności. Dotyczy to także nauczyciela języka obcego, którego zajęcia powinny przyczyniać się do wszechstronnego rozwoju dziecka, będąc nieodzownym elementem kształcenia zintegrowanego. Wynika to z założenia, że kształcenie zintegrowane jest zorientowane na wieloaspektową aktywizację dziecka, wspieranie funkcji stymulujących rozwój i jednocześnie odrzucenie funkcji selektywnych. Niezwykle ważne jest, by nauczyciel zauważał możliwości każdego z uczniów, a w szczególności tych o specjalnych potrzebach edukacyjnych, realizował treści podstawy programowej, wykazując się kreatywnością w dostosowaniu rozwiązań.

Kształcenie zintegrowane wymaga od nauczyciela uwzględnienia naturalnych strategii uczenia się dziecka w tym wieku – uczenie się zgodnie z przedstawionym wzorem, gdy uczeń naśladuje (strategia percepcyjno-odtwórcza), uczenie się częściowo według wzoru, ale także szukanie wyjaśnień oraz odpowiedzi (strategia percepcyjno-wyjaśniająca), przekształcanie informacji i tworzenie innowacji, własnych strategii myślenia (strategia percepcyjno-innowacyjna). Zobowiązuje to nauczyciela do stosowania różnorodnych metod kształcenia – w zależności od możliwości grupy, które nauczyciel jest w stanie rozpoznać podczas pracy dydaktycznej. Pomocne okażą się tutaj techniki typowe dla **podejścia komunikacyjnego** i **metody audiolingwalnej**. Nauczyciel organizuje edukację grupy w zgodzie z założeniami **konstruktywizmu**, umożliwia uczniom samodzielne nadawanie sensu i rozumienia ciągle zmieniającej się rzeczywistości, zamiast podawania im gotowych informacji. Szkoła jest miejscem zdobywania nowych doświadczeń, interakcji z otoczeniem i eksploracji świata przez ucznia, co pozwala mu budować wiedzę ogólną.

Istotą edukacji w klasach I–III jest zaspokajanie potrzeb dziecka, w tym przede wszystkim poczucia bezpieczeństwa, o czym była już mowa wcześniej. Nauka języka nowożytnego powinna odzwierciedlać także takie założenie. Należy pamiętać, że kształcenie w zakresie języka obcego jest procesem wieloletnim i złożonym, uzależnionym od umiejętności i warunków, w którym to kształcenie się odbywa. Powinno przyczyniać się do wszechstronnego rozwoju dziecka, dlatego nadrzędnym celem, oprócz przyswojenia samego języka, jest budowanie postawy otwartości i szacunku wobec innych kultur i tradycji. Ważne jest rozbudzenie ciekawości do poznawania języka obcego przy równoczesnym wzmocnieniu poczucia własnej wartości i wiary we własne możliwości.

Zgodnie z założeniami kształcenia językowego na pierwszym etapie edukacyjnym istotne jest, by szkoła zapewniła zajęcia z takiego języka nowożytnego, którego nauka może być kontynuowana na II i III etapie edukacyjnym (odpowiednio w klasach IV –VIII szkoły podstawowej i w szkole ponadpodstawowej). Oznacza to, że organ prowadzący przewiduje możliwość prowadzenia zajęć z danego języka obcego, w tym wypadku hiszpańskiego, na dalszych etapach edukacji. Kształcenie językowe powinno być realizowane w oparciu o treści przewidziane w podstawie programowej dla kształcenia ogólnego edukacji wczesnoszkolnej z zakresu edukacji polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej, społecznej, plastycznej, technicznej, informatycznej i muzycznej. Zadaniem nauczyciela języka obcego będzie dokładne zapoznanie się z założeniami podstawy programowej kształcenia ogólnego z zakresu edukacji wczesnoszkolnej oraz bieżące śledzenie jej realizacji przez daną klasę, tak by treści nauczane uzupełniały się na wszystkich typach edukacji, zwłaszcza podczas trenowania pisania, czytania i liczenia.

Jedną z form realizacji założenia kształcenia zintegrowanego w ramach edukacji wczesnoszkolnej może być na przykład wdrożenie do praktyki projektów interdyscyplinarnych, które wpisują się w założenia podejścia AICLE (hiszp. *Aprendizaje Integrado de Contenidos y Lenguas Extranjeras*), gdzie obok treści językowych nauczane są treści przedmiotowe na lekcjach języka hiszpańskiego (o metodzie AICLE szerzej w dalszej części niniejszego programu). Przykłady projektów interdyscyplinarnych do zrealizowania w na etapie edukacji wczesnoszkolnej zostały przedstawione w scenariuszach interdyscyplinarnych projektów edukacyjnych.

Pamiętając cały czas o potrzebach rozwojowych dzieci w wieku wczesnoszkolnym, nauczyciel języka hiszpańskiego powinien stosować techniki uwzględniające możliwości uczniów, najlepiej techniki typowe dla **metody naturalnej** i **metody reagowania całym ciałem** (*Respuesta Física Total*) raz odwołujące się do **multisensoryczności**, a więc wykorzystujące ruch, dźwięk i obraz, co sprzyja kreatywności i pozytywnemu nastawieniu do nauki języka obcego. Szkoła zaś powinna zapewnić odpowiednie warunki lokalowe, w których będzie możliwość przeprowadzania ćwiczeń językowych powiązanych z ruchem, w tym ćwiczeń w parach i w małych grupkach. Sprzyja temu odpowiednie **zorganizowanie przestrzeni w sali**, w której odbywają się zajęcia z języka obcego oraz jej wyposażenie. Zaleca się, by stoliki do nauki na lekcjach były dwuosobowe, co pozwoli na regularną pracę w parach. Dodatkowo należy wydzielić w sali strefę, gdzie można będzie prowadzić zajęcia pozwalające na swobodę ruchów, gdzie dzieci będą mogły usiąść w kole bądź wykonać swobodne ruchy całym ciałem. Przystatne okażą się tutaj dywan lub wykładzina, wyznaczające taką strefę. Przestrzeń

ta ułatwi stworzenie przyjaznej atmosfery do nauki poprzez zabawę, umożliwi wykorzystanie technik ludycznych, co ma szczególne znaczenie także w przypadku dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Równie istotne jest, by w sali był dostęp do sprzętu umożliwiającego odtwarzanie materiałów wizualnych oraz dźwiękowych z użyciem narzędzi związanych z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi (np. projektor lub tablica interaktywna, odtwarzacz CD, urządzenia mobilne, komputer ze stałym łączem internetowym).

Wyposażenie sal powinno także być zaprojektowane w taki sposób, by zaspokoić potrzeby uczniów ze SPE, np. w przypadku uczniów z dysfunkcją słuchu należy umożliwić zajęcie miejsca w pobliżu głośnika oraz blisko nauczyciela (umożliwiając w ten sposób odczytywanie mowy z ust). Jeżeli w grupie jest uczeń z dysfunkcją narządu wzroku, należy zapewnić mu miejsce najbliżej tablicy i odpowiednio przygotować salę, np. wyposażyć ją w drukarkę brajlowską bądź komputer z oprogramowaniem dostosowanym do potrzeb uczniów z dysfunkcją wzroku, zapewnić właściwe oświetlenie stanowiska pracy ucznia (dodatkowa lampa z regulowanym natężeniem światła, żaluzje lub rolety w oknach) oraz zastosować kontrasty kolorystyczne w wyposażeniu sali (np. drzwi w kolorze kontrastującym do ściany i klamki).

Kolejną ważną kwestią jest stworzenie takich sytuacji edukacyjnych, które umożliwią uczniom interakcję z nauczycielem bądź z pozostałymi uczniami, podczas której będą oni posługiwali się językiem hiszpańskim. W młodszych klasach najlepszym rozwiązaniem będzie wprowadzanie gier i zabaw podczas każdej lekcji. Pamiętając o zaleceniach z podstawy programowej, dobrą praktyką będzie także zorganizowanie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych takich jak np. kółko teatralne lub wokalne, gdzie uczniowie będą mieli możliwość rozpoznać i rozwijać swoje zainteresowania i pasje. W tym przypadku byłyby to nadobowiązkowe zajęcia pozalekcyjne organizowane na terenie szkoły w wymiarze ustalonym przez dyrektora placówki.

ROZDZIAŁ IV

Procedury osiągnięcia celów wychowania i kształcenia (metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne)

W uczeniu się języków obcych szczególną rolę odrywają takie procesy poznawcze, jak uwaga, pamięć, umiejętność uczenia się, inteligencja, myślenie i mowa. Nie można jednak zapominać, że w odniesieniu do dzieci wpływ na proces uczenia się mają także takie czynniki jak rozwój biologiczny, motoryczny, emocjonalny i społeczny. Uczenie się języka jest nie tylko poznaniem nowego kodu językowego, ale również poznawaniem innych realiów kulturowych, zatem na zajęciach z języka obcego kształtuje się także postawa akceptacji innych, otwartość i tolerancja, np. przez zachęcanie uczniów do refleksji nad zjawiskami typowymi dla kultur innych niż własna oraz stosowanie odniesień do kultury, tradycji i historii kraju ojczystego. Poprzez świadome nauczanie języka i odpowiednie prowadzenie zajęć, nauczyciel może zrealizować wspaniałe cele wychowawcze, o ile doborze adekwatne metody i techniki, które dydaktyka mu oferuje. Należy jednak pamiętać, że aktualne tendencje we wczesnoszkolnym nauczaniu języków obcych zmierzają do integracji tych zajęć z pozostałymi edukacjami, odpowiednimi dla tego etapu kształcenia.

Bardzo pomocne w nauczaniu języka okazuje się **podejście komunikacyjne oraz metoda AICLE**. Oba rozwiązania wspierają rozwijanie **kompetencji kluczowych** w zakresie wielojęzyczności oraz rozwoju umiejętności uczenia się. Jak już zostało wcześniej powiedziane, podejście komunikacyjne w rzeczywistości nie jest jednolitą metodą, lecz koncepcją korzystającą z doświadczeń innych podejść, zarówno konwencjonalnych, jak i niekonwencjonalnych, czerpiąca z wielu dynamicznie rozwijających się dziedzin takich jak m.in. psycholingwistyka, socjolingwistyka, pragmatyka. Zgodnie z założeniami podejścia komunikacyjnego w nauce języka kluczowa jest przede wszystkim umiejętność uzyskiwania i przekazywania informacji, poznanie języka od strony jego funkcji, a nie reguł gramatycznych, zatem skuteczność komunikacji jest ważniejsza od poprawności wypowiedzi. Dużą wagę poświęca się nie tylko kompetencjom poznawczym dziecka, ale także środowisku, w którym się ono rozwija. Podejście AICLE dotyczy zaś zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego, opartego na jednoczesnym przekazywaniu treści z dziedziny nauczanych przedmiotów i elementów języka obcego (Zaparucha 2017: 7). Nauczyciel może przygotować materiał osadzony w kontekście bliskim dziecięcej rzeczywistości, jednocześnie dostosowany do możliwości intelektualnych i emocjonalnych uczniów. Do przeprowadzenia zajęć z języka hiszpańskiego można posłużyć się dowolną **formą organizacyjną pracy**, w zależności od możliwości grupy oraz omawianego materiału. Wyróżniamy następujące formy pracy:

- indywidualna,
- w parach,
- w małych grupach (do 5–6 osób),
- zbiorowa (zajęcia z całym zespołem klasowym).

Dobór form i metod uzależniony będzie od celów kształcenia przyjętych na daną jednostkę lekcyjną. Każdą z wymienionych form pracy można dowolnie wykorzystywać także podczas gier i zabaw, które powinny być często stosowane na zajęciach z dziećmi

młodszy, by wspomagać rozwój **kompetencji społecznych**, o czym szerzej będzie mowa w dalszej części publikacji.

Wybór metod i technik będzie zależał także m.in. od warunków, w jakich będą przeprowadzane zajęcia – w formie stacjonarnej bądź zdalnej. Część technik i metod będzie mogła być wykorzystywana zarówno w klasie, jak i podczas wideokonferencji, jednak nie wszystkie. Zadaniem nauczyciela jest więc umiejętne dostosowanie danej techniki i metody do formy prowadzenia zajęć. W zgodzie z założeniami podejścia komunikacyjnego, preferowane jest stosowanie technik wykorzystywanych przy stosowaniu **metody naturalnej**, w której zajęcia prowadzone są wyłącznie lub prawie wyłącznie w języku hiszpańskim, kiedy to uczniowie uczą się języka tak, jakby to był ich język ojczysty. Uzupełnieniem tej metody będą techniki typowe dla **metody audiolingwalnej**, której celem jest wykształcenie nawyków językowych w sposób nierefleksyjny, mechaniczny, co osiąga się poprzez wielokrotne powtarzanie. Nauczyciel wiele razy powtarza to samo słowo lub wyrażenie, a dzieci go naśladują, przez co zapamiętują i utralają dany materiał językowy. Następnie nauczyciel zapewnia bodziec, mający na celu wywołanie pożądanej reakcji językowej. Bodziec może przybrać formę wizualną (obrazek) lub werbalną (początek zdania, pytanie czy wyraz sugerujący treść wypowiedzi). Po każdej właściwej reakcji językowej ucznia następuje pochwała, a więc wzmocnienie (Komorowska 2003: 23). Również te metody służą rozwojowi wspomnianych wcześniej kompetencji kluczowych.

W przypadku obu tych metod nauczanie w formie zdalnej nie powinno stanowić przeszkody, o ile uczniowie będą mieli dostęp do sprzętu elektronicznego umożliwiającego uczestniczenie w wideokonferencji z włączonymi kamerami i mikrofonami, które umożliwią interakcję z nauczycielem. Podczas nauczania online dodatkowo są rozwijane **kompetencje informatyczne**. W pierwszych kontaktach z uczniami, a szczególnie na etapie uwrażliwienia dzieci na nowy język, szczególną uwagę nauczyciel zwraca na rozwijanie kompetencji receptywnych, opartych na języku mówionym, wspomagając komunikację z uczniami wyraźną gestykulacją i mimiką. Uczniowie werbalnie i niewerbalnie próbują reagować na komunikaty oraz polecenia nauczyciela. Uczniom proponowane są wycieczki, wierszyki dla dzieci czy piosenki, do czego wykorzystuje się w dużej mierze materiały autentyczne, co dodatkowo wzbogaca zajęcia o elementy kulturowe. Dopiero w kolejnych etapach przechodzi się do mówienia i języka pisanego wraz z analizą różnych form dyskursu. Bardzo pomocne w podejściu komunikacyjnym będą metody **praktyczne, aktywizujące**, w tym wspomniana już wcześniej **metoda reagowania całym ciałem** (RFT – *Respuesta Física Total*) oraz metody wykorzystujące ruch, dźwięk i obraz, czyli odwołujące się do multisensoryczności, a w mniejszym stopniu będą wykorzystywane metody **podające, eksponujące** czy **problemowe**.

Również wymienione tutaj metody praktyczne, aktywizujące i RFT, po odpowiedniej modyfikacji z użyciem narzędzi TIK (technologie informacyjno-komunikacyjne), w zależności od możliwości grupy i poziomu językowego, mogą być z powodzeniem wykorzystywane podczas zajęć zdalnych odbywających się w ramach wideokonferencji. Mimo że pewną trudnością mogą okazać się wtedy np. wspólne powtarzanie bądź śpiew, jednak kreatywny nauczyciel zdoła dostosować wykorzystywane techniki do aktualnej sytuacji podczas zajęć. Nauczanie zdalne stwarza większe możliwości wykorzystywania na każdym zajęciach narzędzi TIK, które utrzymują dynamikę i pomagają aktywizować uczniów.

Kontakt z nowym językiem może u niektórych uczniów być powodem lęku, dlatego by ułatwić pokonanie strachu przed mówieniem w języku obcym można zastosować **pacynkę** nawiązującą do jednego z krajów hiszpańskojęzycznych. Kukietka taka będzie mówiła zawsze po hiszpańsku, może więc witać się i żegnać z dziećmi, opowiadać o sobie, występować w scenkach czy zadawać pytania. Taka technika jest niezwykle pomocna zwłaszcza przy pracy z dziećmi nieśmiałymi i wycofanymi oraz z tymi doświadczającymi trudności w uczeniu się. Pacynka może być wykorzystywana m.in. do tego, by dzieci powtarzały wypowiedziane przez nią zwroty lub całe wierszyki, także w formie zabawowej. Może także brać udział we wszystkich zabawach i grach (da się ją wykorzystywać zarówno podczas zajęć stacjonarnych, jak i prowadzonych zdalnie), przyjmując wtedy taką samą rolę, jaką będą odgrywać uczniowie.

Przykłady innych **technik**, które można zastosować na zajęciach języka obcego na pierwszym etapie kształcenia, są następujące:

- słuchanie i niewerbalne reagowanie na polecenia, z zastosowaniem techniki reagowania całym ciałem – uczniowie wykonują polecenia wydawane przez nauczyciela. W przypadku nauki zdalnej polecenia mogą się różnić od tych wydawanych w klasie, jednak uczniowie nie będą ograniczeni w zakresie reagowania na polecenia;
- uczenie się poprzez zabawę – wykorzystywanie zabaw i gier na każdej lekcji, zwłaszcza w celu powtórzenia lub utrwalenia materiału, przez co dzieci będą mogły rozwijać się językowo i społecznie, jednocześnie doświadczając pozytywnych wrażeń. Mogą to być zabawy ruchowe, słowne lub pisemne, a w przypadku lekcji zdalnych należy skorzystać z narzędzi TIK;
- zgadywanki – uczniowie próbują odgadnąć informację, zadając odpowiednie pytania w języku obcym. Można tutaj wykorzystać karty obrazkowe, rekwizyty, gesty bądź mimikę i odpowiednie narzędzia TIK podczas nauczania zdalnego;
- odgrywanie prostych scenek sytuacyjnych – uczniowie odgrywają scenki imitujące sytuacje podczas wyjazdów wakacyjnych bądź wizyt obcokrajowców – ta technika daje możliwość wielokrotnego powtarzania konkretnych zwrotów w naturalnym kontekście. Trudno będzie zastosować podczas zajęć zdalnych ze względu na ograniczone możliwości pracy w parach;
- mini wywiady – uczniowie przeprowadzają wywiad z pozostałymi lub wybranymi dziećmi z klasy, zadając pytania podane w formularzu i notując odpowiedzi w zeszyte lub karcie pracy. Podczas nauczania zdalnego technika może być wykorzystana poza lekcjami, np. jako zadanie domowe. Uczniowie przeprowadzą wywiad z kolegą, skontaktują się z nim w dogodny sposób i zanotują odpowiedzi, które będą prezentowane na kolejnych zajęciach podczas wideokonferencji.

Ponieważ na pierwszym etapie kształcenia dziecko powinno stopniowo rozwijać umiejętność samodzielnego uczenia się, przydatne będą także techniki wspomagające ten rozwój. Można zastosować:

- prowadzenie słowniczków obrazkowych – możliwe do zrealizowania także podczas nauczania zdalnego;
- zapisywanie nowego słownictwa w postaci map pojęciowych – podczas nauczania zdalnego można wykorzystać odpowiednie narzędzia TIK, np. GoConqr;

- sprawdzanie odpowiedzi do zadań w parach, zanim nauczyciel przystąpi do sprawdzania na forum klasy – możliwe do zrealizowania podczas nauczania stacjonarnego;
- korzystanie ze wskazanych przez nauczyciela aplikacji lub technologii w celu nagrywania lub odsłuchiwania materiałów – możliwe do zrealizowania podczas nauczania stacjonarnego i zdalnego.

Przytoczone techniki służą nawiązaniu interakcji w grupie oraz, przede wszystkim, wzmocnieniu motywacji do nauki. Każdą z tych technik nauczyciel może dowolnie modyfikować, wprowadzając elementy zabawy lub gry, dzięki czemu lekcje języka hiszpańskiego będą atrakcyjne i zachęcające do dalszej nauki.

Lekcje języka hiszpańskiego w klasach I–III odbywają się w ramach edukacji zintegrowanej, więc powinny być skorelowane z pozostałymi edukacjami, kształtując umiejętności z następujących obszarów:

- edukacja polonistyczna (np. słuchanie tekstów interpretowanych artystycznie, wierszyków, bajek);
- edukacja matematyczna (np. liczenie, podawanie liczb);
- edukacja przyrodnicza (np. podawanie nazw zwierząt, opisywanie pogody);
- edukacja społeczna (np. szanowanie zwyczajów innych narodów, przedstawianie i porównywanie zwyczajów w Polsce i innych krajach, przedstawianie siebie, praca zespołowa);
- edukacja muzyczna (np. śpiewanie piosenek);
- edukacja plastyczna (np. wykonywanie prac plastycznych i technicznych).

Warto również stosować techniki pozwalające dokonywać samooceny przez ucznia, na przykład przy pomocy „Walizki i kosza” czy „Rybiego szkieletu”.

W poradniku metodycznym do niniejszego programu nauczania zostały szczegółowo przedstawione przykłady innych technik i zabaw aktywizacyjnych. Niezwykle istotne jest, by w procesie nauczania wybierać i stosować różnorodne metody oraz techniki, w tym uwzględniające potrzeby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ze względu na intensywny rozwój technologii cyfrowych metody i techniki pracy stosowane przez nauczyciela powinny być oparte na narzędziach TIK. Dodatkowo dobór metod powinien być ukierunkowany na kształtowanie kompetencji kluczowych takich jak np. współpraca w grupie oraz budowanie otwartości na uczenie się przez całe życie.

Na szczególną uwagę zasługuje **metoda projektu**, która stwarza uczniowi warunki do samodzielnego zdobywania wiedzy oraz kształtowania **kompetencji miękkich**, dając możliwość nabycia i doskonalenia umiejętności współpracy w grupie, samodzielności, myślenia twórczego i przydzielania ról. Ta metoda pomaga także w rozwijaniu **kompetencji społecznych**, wpisuje się w założenia **nauczania włączającego**, ponieważ stwarza warunki, w których w proces uczenia zaangażowani są wszyscy, także uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych, gdzie uczniowie mierzący się z trudnościami w nauce pracują na równi z uczniami zdolnymi. Ma to niebagatelny wpływ na integrację grupy oraz podniesienie motywacji do nauki. Tę metodę można stosować w ramach zajęć podstawowych lub dodatkowych (kółko przedmiotowe), angażując całą klasę lub chętnych uczniów.

Wszystkie metody wykorzystywane przez nauczyciela służą rozwijaniu umiejętności sprawnego mówienia, rozumienia, czytania i pisanie w języku obcym na poziomie podstawowym. Należy jednak pamiętać, że w klasie pierwszej niektórzy uczniowie

mogą potrzebować czasu, by w ramach „cichego okresu” przyzwyczać się do nowego języka. Może to trwać kilka lub kilkanaście lekcji, podczas których uczniowie będą głównie słuchać i reagować niewerbalnie na polecenia nauczyciela oraz przyswajając nowe słownictwo, jednak będą mieć duże trudności w wypowiedaniu się w języku obcym. Jest to naturalny etap, kiedy dzieci potrzebują czasu, by oswoić się z brzmieniem nowego języka oraz przyzwyczać się do rytmu lekcji. Nie należy naciskać na uczniów, lecz stworzyć **przyjazną atmosferę** na zajęciach, która pozwoli przełamać wewnętrzne bariery i otworzyć się na nowy język.

Za podstawowe materiały i środki dydaktyczne, konieczne do przeprowadzenia zajęć, uznaje się podręcznik, zeszyt ćwiczeń, płytę CD z nagraniami do materiału z podręcznika, książkę nauczyciela, która zawiera szczegółowe wskazówki metodyczne odnoszące się do sposobu przeprowadzenia poszczególnych zajęć. Do materiałów dodatkowych można zaliczyć karty obrazkowe do prezentowania i utrwalania słownictwa, karty obrazkowe z ilustracjami z historyjek, karty wyrazowe, kolorowe plakaty, plansze, mapy i ilustracje, materiały do kopiowania – dodatkowe ćwiczenia dla uczniów pracujących szybciej i dla tych wymagających dodatkowych ćwiczeń, karty pracy utrwalające materiał z podręcznika, płyty DVD oraz dodatkowe ćwiczenia do materiału filmowego czy słowniki obrazkowe.

ROZDZIAŁ V

Ocenianie osiągnięć uczniów

Na każdym etapie kształcenia kontrola i ocena pracy ucznia stanowi istotny element procesu dydaktycznego. Daje nauczycielowi informację o jakości i efektywności jego działań, a rodzicom o osiągnięciach dzieci, zdobytych umiejętnościach oraz ewentualnych problemach. Dla uczniów natomiast otrzymana ocena jest czynnikiem motywującym do dalszej pracy i większego wysiłku.

Nauczanie w edukacji wczesnoszkolnej zakłada, że nauczyciel musi stworzyć takie warunki, by każde dziecko odniosło sukces na miarę swoich możliwości. Uczeń nie powinien w żadnym momencie odczuwać lęku przed ocenianiem. Dzieci muszą wiedzieć, że błąd jest naturalnym elementem procesu uczenia się, że uczniowie mają prawo do popełniania błędów oraz do ich korygowania. Podstawowym kryterium, które nauczyciel bierze pod uwagę podczas oceniania jest wkład i wysiłek wniesiony przez dziecko, a nie stopień opanowania materiału. Tym samym nauczyciel stwarza szansę do zdobycia pozytywnej oceny każdemu uczniowi, bez względu na jego potencjał.

Dzięki **indywidualnemu podejściu** nauczyciela do uczniów, jego wymagania będą zróżnicowane i dostosowane do każdego dziecka. Oznacza to, że podczas oceniania nauczyciel uwzględni indywidualne możliwości każdego dziecka, zwłaszcza tego, które będzie doświadczać szczególnych trudności wynikających z aktualnego stanu rozwoju lub sytuacji życiowej. Tym samym w przypadku uczniów ze SPE ocenie zostaną poddane rzeczywiste indywidualne postępy w nauce, tak by stopień odzwierciedlał nie tylko nabytą wiedzę, lecz możliwości i wkład pracy. Dla jednego dziecka problem może stanowić artykulacja dźwięków, ponieważ ma wadę wymowy, inne, zagrożone dysleksją, będzie nieustannie mylić literki podczas zapisywania słowa, a jeszcze inne będzie mieć problemy ze skupieniem i zapamiętaniem słówek, ponieważ jego rodzice się rozwodzą lub odczuwa głód. Przykładowo, podczas odpowiedzi ustnej uczeń ze SPE może popełniać więcej błędów w wymowie danego słowa bądź wyrażenia, jednak reagowanie językowe na pytanie stawiane przez nauczyciela jest oceniane według kryteriów dla całego zespołu klasowego. Z tego względu istotne jest, by każdorazowo podczas oceniania zostały uwzględnione następujące czynniki:

- **potencjał ucznia**, a więc jego indywidualne zdolności, predyspozycje, ale również zaburzenia, dysfunkcje czy ograniczenia zdrowotne;
- **wkład i zaangażowanie ucznia**, wyrażony przez motywację do nauki, poczyniony wysiłek i wykonaną pracę na zajęciach;
- **postęp**, czyli rozwój umiejętności, zmiana poziomu nabytej wiedzy.

Zadaniem nauczyciela jest stosowanie takich metod oceniania, które spełnią funkcję **informacyjną**, ale jednocześnie **motywującą** i **wspierającą** ucznia w jego postępach i rozwoju.

W nauczaniu wczesnoszkolnym rola oceniania jest niezwykle istotna, ponieważ może przyczynić się do wzmocnienia motywacji i wspierania dalszego rozwoju dziecka lub wręcz przeciwnie, może spowodować wycofanie dziecka, demotywację, a nawet wywołać fobie związane ze szkołą. Z tych powodów na pierwszym etapie kształcenia ocenianie ma być **kształtujące**, co w praktyce oznacza, że powinno polegać na zbieraniu informacji na temat stanu wiedzy i umiejętności ucznia po to, by w każdym momencie

realizacji celów edukacyjnych modyfikować działania zmierzające do osiągnięcia celów. Takie podejście do oceniania czyni go świadomym i aktywnym w procesie uczenia oraz daje szansę rozwoju. Uczeń sam może osądzić, co już wie i potrafi, a gdzie zauważa jeszcze braki. Nauczyciel nie porównuje wyników różnych uczniów, lecz wspiera ucznia w każdym momencie i pokazuje mu, co zrobił dobrze, a nad czym musi jeszcze popracować. Tym samym stwarza każdemu dziecku możliwość wyrównania szans.

W nauczaniu wczesnoszkolnym ocenianie musi być **różnorodne**, nie można stosować jednej metody sprawdzania postępów, a zwłaszcza ograniczać się tylko do wystawienia stopnia. Podczas każdego zajęcia nauczyciel stosuje więc wspierającą **ocenę słowną**, motywując w ten sposób wszystkich do pracy. Natomiast wynikiem procesu nauczania powinna być rzetelna charakterystyka dziecka, która będzie przeznaczona dla rodziców, ale także dla samego ucznia. Przygotowaniu takiej oceny mogą służyć następujące narzędzia:

- **dokumentowanie pracy ucznia**, polegające na gromadzeniu w teczce prac dziecka, np. rysunków, wypełnionych kart prac, ćwiczenia, testy;
- **karta oceny indywidualnej ucznia** wypełniane na bieżąco przez nauczyciela i podsumowywana pod koniec każdego semestru;
- **karta osiągnięć ucznia**, która będzie opisową oceną semestralną pracy dziecka, uwzględniającą zalecenia dla rodziców i ucznia;
- **arkusz samooceny dla ucznia**, zawierający wykaz szczegółowych umiejętności zdobytych w danym okresie nauczania – uczeń dokonuje samooceny, w jakim stopniu opanował poszczególne umiejętności i wyraża to umownym znakiem, np. dorysowując „buźkę”, zaznaczając kolorem odpowiedni rysunek.

W stosunku do dzieci młodszych, w **pierwszej klasie**, wiodącą metodą oceniania będzie obserwacja pracy i zachowań dziecka. Ocenie podlegać będą zaangażowanie w samodzielne wykonanie zadania, karty pracy, a testy i sprawdziany powinny zostać ograniczone do minimum. Dziecko nie powinno słyszeć komunikatów typu „nie umiesz, nie potrafisz”, które działają demotywująco. Nauczyciel skupia się na zauważeniu, docenieniu i nagrodzeniu najmniejszego nawet sukcesu, przez co motywuje dziecko do dalszej pracy. Z czasem uczniowie powinni też próbować dokonywać samooceny i świadomie uczestniczyć w procesie uczenia się.

Należy pamiętać, że niezwykle istotną rolę odgrywają **emocje**, wpływające bezpośrednio na zachowanie, dlatego by móc dokonać pełnej oceny poziomu rozwoju emocji i wesprzeć dzieci z zaburzeniami w tym obszarze, nauczyciel cały czas powinien obserwować zachowanie każdego z uczniów. W kolejnych klasach, tj. w **drugiej i trzeciej**, nauczyciel stosuje podobne metody sprawdzające, choć obok ocen z samodzielnie wykonanej pracy, częściej przeprowadzane są sprawdziany i testy. Ocenie podlegać będą także projekty wykonane indywidualnie i grupowo, a dodatkowo uczeń dokonuje samooceny. Warto stopniowo przyzwyczajać uczniów do stosowania oceny koleżeńskiej, po uprzednim przygotowaniu klasy do takiego oceniania. Dobrą okazją do wdrożenia oceny koleżeńskiej może być projekt interdyscyplinarny, w którym uczestniczy dana klasa. Po wcześniejszym przygotowaniu przez nauczyciela uczniowie uczą się formułować wskazówki dla kolegi lub koleżanki.

W edukacji wczesnoszkolnej należy zastosować **ocenę opisową**, którą będzie wspierający komentarz z informacją o bieżącym stanie wiedzy i wskazówki do dalszej pracy. Na co dzień **bieżąca ocena** opisowa będzie ograniczona do jednego zdania, na przykład: „Potrafisz już..., popracuj jeszcze nad...”. Pamiętając o podejściu komunikacyjnym, dobrym rozwiązaniem będzie dodatkowy komentarz po hiszpańsku, na przykład: *Me gusta tu trabajo, ¡Bien hecho!, ¡Muy bien!, Sigue así.* Pod koniec danego okresu bądź roku szkolnego rodzicom przedstawia się rozbudowaną ocenę opisową przygotowaną przez nauczyciela na podstawie bieżącej oceny pracy ucznia zapisywanej np. w **karcie osiągnięć ucznia**. Podczas bieżącego oceniania nauczyciel odnosi się do następujących punktów zawartych w karcie:

- umiejętności i zaangażowanie w pracę;
- słuchanie;
- mówienie;
- pisanie;
- czytanie;
- słownictwo;
- testy;
- praca na lekcji;
- zadanie domowe;
- uwagi i zalecenia nauczyciela.

Na zakończenie pierwszego okresu i roku szkolnego nauczyciel przygotowuje **kartę oceny indywidualnej ucznia**, w której będą szczegółowo ocenione zdobyte umiejętności oraz postawa ucznia wobec przedmiotu, wysiłek wkładany w zdobywanie wiedzy, a także rozwój społeczny i emocjonalny. Ocena zostanie przygotowana w oparciu o przedstawione poniżej punkty, a wyrażona będzie w skali: „zawsze”, „zazwyczaj”, „często”, „rzadko”, „wymaga dalszej pracy” i opatrzona ewentualnymi uwagami.

1. Słuchanie – rozumienie wypowiedzi ustnych. Uczeń:

- rozumie proste polecenia;
- wykonuje proste polecenia;
- rozpoznaje słowa i zwroty w kontekście;
- rozumie sens historyjek, bajek, opowiadań;
- odnajduje informacje w wypowiedzi;
- reaguje na język używany do komunikacji w klasie.

2. Czytanie – rozumienie wypowiedzi pisemnych. Uczeń:

- rozumie kluczowe wyrazy w kontekście;
- potrafi dopasować obrazki do wyrazów lub zdań;
- rozumie ogólny sens tekstu;
- znajduje określone informacje w tekście;
- rozpoznaje najważniejsze polecenia.

3. Mówienie – wypowiedzi ustne. Uczeń:

- powtarza wyrazy i zdania, dbając o poprawną wymowę;
- stara się używać poznanych słów podczas ćwiczeń i zabaw;
- używa zwrotów grzecznościowych;

- uczeń zadaje pytania i odpowiada na pytania;
- recytuje wierszyki, śpiewa piosenki;
- uczestniczy w komunikacji (np. podczas zabaw, gier, odgrywania scenek);
- wykorzystuje język hiszpański do komunikacji w klasie.

4. Wypowiedzi pisemne. Uczeń:

- przepisuje wyrazy i podpisuje obrazki;
- potrafi dokończyć lub uzupełnić krótkie zdania i proste teksty;
- pisze samodzielnie wyrazy i zwroty;
- pisze proste i krótkie teksty na podstawie wzoru;
- pisze samodzielnie proste i krótkie teksty.

5. Postawa wobec nauki języka hiszpańskiego. Uczeń:

- wykazuje zainteresowanie nauką języka hiszpańskiego;
- wykazuje zainteresowanie tradycjami i zwyczajami w krajach hiszpańskojęzycznych;
- wykazuje zainteresowanie materiałami dodatkowymi (słowniczki obrazkowe, książeczki, materiały audio i video itp.);
- wykazuje zainteresowanie nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

6. Rozwój społeczno-emocjonalny. Uczeń:

- aktywnie uczestniczy w zajęciach;
- wykazuje zaangażowanie i chęć do nauki;
- potrafi się skoncentrować;
- szanuje inne dzieci w klasie;
- przestrzega zasad obowiązujących w klasie;
- potrafi pracować samodzielnie;
- potrafi pracować w grupie lub w parze;
- potrafi ocenić swoje postępy w nauce;
- wierzy we własne umiejętności i możliwości.

Zarówno w karcie, jak i w ocenie opisowej, nauczyciel może umieścić wskazówki dla ucznia, jakie zagadnienia wymagają utrwalenia, nad czym powinien jeszcze popracować. Z założenia dokument jest przeznaczony dla rodziców i spełnia funkcję informacyjną. Dostarcza rodzicom informacji o wiedzy i umiejętnościach zdobytych przez dziecko, o jego rozwoju w różnych sferach i ewentualnych trudnościach. Może być także źródłem motywacji dla samego ucznia, o ile rodzic postanowi omówić i przeanalizować ocenę wspólnie z dzieckiem.

W przypadku, gdy nauczanie odbywa się w trybie zdalnym, ze względu na ograniczenia związane z takim trybem, ocenie nie będą podlegały m.in. umiejętności w zakresie pisania. Nauczyciel powinien także wziąć pod uwagę ograniczenia techniczne każdego z uczniów i skupić się na docenieniu zaangażowania w uczestniczenie w zajęciach oraz systematyczności danego ucznia.

ROZDZIAŁ VI

Ewaluacja programu

Niewątpliwie nieodzownym elementem każdego procesu nauczania języka obcego jest refleksja nad jego skutecznością i osiągniętymi efektami. Zarówno przed rozpoczęciem, jak i w trakcie realizacji danego programu, nauczyciel zastanawia się nad priorytetami pracy z uczniami, działaniami, które będzie podejmował, aby osiągnąć założone cele oraz skutkami i efektami podejmowanych działań. Takiej refleksji służą narzędzia pomiaru dydaktycznego, dzięki którym dokonywana jest ewaluacja, polegająca na wartościowaniu, zbieraniu danych oraz ich interpretacji pozwalające podjąć decyzję o doborze środków do osiągnięcia określonych celów. W przypadku niniejszego programu nauczania języka hiszpańskiego na pierwszym etapie kształcenia, ewaluacja służy określeniu stopnia realizacji przyjętych celów. Ewaluacja może czerpać z teorii pomiaru sprawdzającego wielostopniowego (Ciżkowicz i Ochenduszek 1986).

Skutkiem przeprowadzenia ewaluacji powinna być ocena programu dla każdej z klas, w których jest on realizowany oraz ewentualna modyfikacja, jeżeli dzięki temu podniesie się efektywność pracy w danej grupie. Pamiętając o tym, że podstawowym celem nauki języka hiszpańskiego jest kształtowanie u uczniów wszystkich kompetencji językowych, istotne jest **bieżące monitorowanie** osiągnięć uczniów w zakresie mówienia, rozumienia, czytania i pisania. W ten sposób nauczyciel w każdym momencie jest w stanie ocenić postawę i nastawienie uczniów do nauki oraz poziom wiedzy i umiejętności. Ze względu na zintegrowany charakter edukacji na pierwszym etapie nauczania ewaluacja powinna dotyczyć również kształtowania kompetencji kluczowych oraz umiejętności pożądaných na rynku pracy, to jest na przykład kompetencji cyfrowych, społecznych i osobistych w zakresie uczenia się i zdobywania nowych umiejętności. Równie wartościowe będzie przeprowadzenie ewaluacji stosowanych metod i technik nauczania, zwłaszcza w odniesieniu do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, z określonymi niepełnosprawnościami (np. wzroku czy słuchu) bądź trudnościami w uczeniu się (np. przejawiającymi się zagrożeniem dysleksją lub dysgrafią), czego skutkiem będzie podniesienie efektywności i uatrakcyjnienie prowadzonych zajęć.

Ze względu na wiek dzieci biorących udział w procesie edukacyjnym na etapie wczesnoszkolnym, najlepszym sposobem przeprowadzenia ewaluacji będą **monitorowanie** i bieżąca **obserwacja** postępów w nauce i umiejętnościach w zakresie poszczególnych kompetencji. Równie pomocne będą **rozmowy indywidualne i grupowe** regularnie przeprowadzane z uczniami. Mogą one dotyczyć tematyki zajęć bądź wykorzystanych materiałów, także tych dostosowanych do uczniów ze SPE. Inną formą ewaluacji może być **ankieta** przeprowadzona w tradycyjny sposób lub przy zastosowaniu narzędzi TIK, np. Kahoot, LearningApps, Quizizz i Wordwall. W ten sposób nauczyciel jednocześnie będzie mógł dokonać ewaluacji rozwoju kompetencji cyfrowych u dzieci.

Wnioski z wyników ewaluacji programu nauczania, zarówno **formatywnej** (sukcesywnie przeprowadzanej podczas trwania danego okresu), jak i **sumującej** (podsumowanie osiągniętych celów), powinny służyć refleksji nad sposobem jego realizacji w kolejnych klasach lub z kolejnymi grupami uczniów. Pewne rozwiązania

można kontynuować, inne należy poddać różnorodnym modyfikacjom. Może się także okazać, że z niektórych rozwiązań trzeba będzie zrezygnować, ponieważ ich stosowanie nie przynosi pożądanego rezultatu, którym jest skuteczne komunikowanie się uczniów na poziomie podstawowym w danym języku obcym.

BIBLIOGRAFIA

- Chorab G., 2017, *Nauczyciel w paradygmacie konstruktywistycznym*, „Szkola – Zawód – Praca”, nr 13, s. 45–54.
- Ciżkowicz K., Ochenduszek J., 1986, *Pomiar sprawdzający wielostopniowy: poradnik konstruktora i analityka. Zasady konstruowania testu sprawdzającego wielostopniowego*, t. 1, Warszawa: WSP.
- Fazlagić J., 2020, *Kompendium wiedzy na temat opracowania programów nauczania i scenariuszy zajęć oraz lekcji wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*, Warszawa: ORE.
- Klus-Stańska D., 2018, *Paradygmaty dydaktyki. Myśleć teorią o praktyce*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Komorowska H., 1999, *Konstrukcja, realizacja i ewaluacja programu nauczania*, Warszawa: WSiP.
- Komorowska H., 2003, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna.
- Maniak G., 2015, *Kształcenie przez całe życie – idea i realizacja. Polska na tle Unii Europejskiej*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 214, s. 128–139.
- Markowski G., 2001, *Funkcje stymulujące technik zabawowych w procesie akwizycji języków obcych dzieci na przykładzie języka francuskiego*, [w:] *Teoria i praktyka dydaktyki języków obcych dzieci w młodszy wieku szkolnym*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Marzec B., 2016, *Indywidualizacja procesu nauczania w szkołach podstawowych*, [w:] Skibska J., Wojciechowska J. (red.), *Współczesna edukacja. Wielopłaszczyznowość zadań*, Kraków: Wydawnictwo Libron.
- MEiN, *Edukacja włączająca* (dostęp 9.09.2022).
- Niemierko B., 1991, *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa: WSiP.
- Oleszak W., 2010, *Zasady ewaluacji programów kształcenia zawodowego*, „General and Professional Education”, nr 1, s. 151–174.
- Pamuła M., 2003, *Metodyka nauczania języków obcych w kształceniu zintegrowanym*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz.U. 2017, poz. 356 z późn. zm.

Stec M., 2001, *Integracja nauczania języka obcego z nauczaniem początkowym w świetle reformy edukacji*, [w:] *Teoria i praktyka dydaktyki języków obcych dzieci w młodszym wieku szkolnym*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Tatara A., 2015, *Edukacja wczesnoszkolna wokół problemów i nowych rozwiązań*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, nr 37 (3), s. 11–28.

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. 1991, nr 95, poz. 425 z późn. zm.; t.j. Dz. U. 2021, poz. 1915.

Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz. Urz. UE 2018, C189/1.

Zaparucha A., 2017, *Teoria w pigułce. Zestaw 6. Zeszyt 1*, Warszawa: ORE.

Agnieszka Kostrzak-Kirylak – absolwentka studiów filologicznych na Uniwersytecie Śląskim (iberystyka i polonistyka) oraz studiów podyplomowych dla tłumaczy na Uniwersytecie Jagiellońskim. Tłumaczka ustna i pisemna, specjalizuje się w tłumaczeniach technicznych. Nauczycielka języka hiszpańskiego oraz polskiego jako obcego. Na co dzień pracuje w Akademickim Liceum Ogólnokształcącym Politechniki Śląskiej w Rybniku. Swoją pasją do kultury i języka hiszpańskiego od lat zaraża dzieci, młodzież i dorosłych. Miłośniczka sztuki i literatury hiszpańskiej.